

Okvir i metodologija obuke za seoske žene

*Proizvodnja i primena sapunskih
repelenata za zaštitu bilja*

Sadržaj

Uvodna reč.....	2
Kratak pregled.....	3
Sažetak.....	4
Struktura obuka sa temama.....	4
Priručnici :.....	4
Tabela 1 : Struktura i implementacija obuka.....	5
Tabela 2. Evaluacija.....	6
Uvod: Identifikacija problema.....	8
Kontekst i problemi:.....	8
Ekonomske i socijalne posledice:.....	8
Integrirani pristup kao rešenje:.....	8
Cilj projekta:.....	8
Poseban cilj obuka:.....	9
Ciljna grupa:.....	9
Lokacija obuka:.....	10
Očekivani ishodi obuka.....	10
Metodologija obuke	11
Plan implementacije.....	11
Završna reč.....	12

Uvodna reč

U svetu gde konzumerizam i hiperprodukcija prete da preplave sve aspekte naših života, često zaboravljamo da su osnovni principi održivosti duboko ukorenjeni u tradiciji domaćinskog vođenja gazdinstava. Savremeni koncept održivog razvoja zapravo predstavlja povratak tim korenima, obnavljajući harmoniju između čoveka i prirode. Naša svrha je da kroz ove principe učimo od naših predaka, koji su živeli u skladu sa zemljom, i da primenjujemo te lekcije u modernom kontekstu.

Ekofeminizam pruža ključne uvide u ovu filozofiju, naglašavajući neraskidivu povezanost ekološke i socijalne pravde. Naša modernizacija i sve veća potrošnja resursa ne samo da ugrožavaju našu planetu, već i zanemaruju stvarne potrebe ljudi u manje privilegovanim područjima, posebno žena u ruralnim sredinama koje se bore za osnovne resurse i prava. Ove žene, poput prirode, često su nepravedno marginalizovane, što nas podseća na hitnost promene i potrebu za specifično usmerenim obukama koje će ih osnažiti. Ova nepravda zahteva hitnu promenu, a upravo u tom kontekstu se regenerativna poljoprivreda pojavljuje kao rešenje koje nas vraća prirodnim principima obnavljanja i unapređenja zemljišta, što je fundamentalno za stvaranje održivih prehrambenih sistema.

Naš rad je usmeren na razvoj poslovnih sistema koji ne samo da minimizuju štetu, već aktivno doprinose regeneraciji okruženja. U tom svetlu, koncepti cirkularne ekonomije i industrijske simbioze postaju centralni, promovišući zatvorene krugove materijala i smanjenje otpada. Industrijska simbioza omogućava različitim subjektima da koriste otpad jednih kao resurs za druge, čime se maksimizuje efikasnost i održivost. Socijalna franšiza, s druge strane, omogućava deljenje resursa i znanja, podstičući širenje pozitivnih praksi.

Otvorene ekološke inovacije su srž našeg pristupa, omogućavajući da se ideje nadopunjuju i razvijaju kroz zajednički rad, čime svaki učesnik doprinosi jedinstvenom delu slagalice. Naša konkretna inovacija, koja je deo ovog šireg okvira, uključuje reciklažu upotrebljenog ulja iz prženja hrane za proizvodnju sapuna. Kombinovanjem ostataka paprike, posebno njene placente i semena, razvili smo sapun sa kapsaicinom koji ne samo da neguje kožu, već uz određena tehničko-tehnološka prilagođavanja pruža prirodnu zaštitu biljkama od štetočina. Kapsaicin, rastvorljiv u ulju, koristi se za izradu sapuna i rastvora za prskanje biljaka, omogućavajući efikasnu i ekološku zaštitu.

Obuke koje razvijamo pokrivaju sve ove teme, od održivih sistema do ruralnog razvoja, i predstavljaju ključni alat u prenošenju znanja i veština koje će doprineti održivoj transformaciji zajednica. Sve naše inovacije rezultat su deljenja ideja i zajedničkog rada, što pokazuje kako jednostavna rešenja mogu proizvesti značajne rezultate. Ovaj okvir obuke ima za cilj da prati i proceni uspešnost našeg rada, obezbeđujući da svaki korak bude u skladu sa našim vrednostima i ciljevima. ***Obuke vezane za ove teme, uključujući module o održivim sistemima i ruralnom razvoju, možete pronaći na našem sajtu <https://www.odrzivirazvoj.org.rs/odrzivi-sistemi-i-ruralni-razvoj/> u sekciji "Održivi sistemi i ruralni razvoj" Tu ćete naći detalje o svim [temama i resursima](#) dostupnim u okviru naših edukacija.***

Kratak pregled

U cilju rešavanja problema sa kojima se suočavaju seoske žene u ruralnim zajednicama, kao što su prekomerna upotreba hemikalija u poljoprivredi, generisanje bio-otpada i klimatske promene, razvijen je okvir i metodologija za obuku u proizvodnji i primeni sapunskih repelenata za zaštitu bilja . Okvir obuka predstavlja jedan integralan pristup usmeren kako na održive sisteme i inovacije u ekologiji, tako i na održivo snabdevanje hranom i ruralni razvoj. Ova publikacija pruža pregled ciljeva i metodologije obuka koje su osmišljene da pruže poljoprivrednicama u ruralnim područjima, sa posebnim naglaskom na žene iz sela Gazdare, ključne veštine za prelazak na ekološke metode proizvodnje.

*Obuke su usmerene na smanjenje upotrebe sintetičkih hemikalija kroz primenu ekološki prihvatljivih metoda kao što su sapunski repelenti na bazi kapsaicina. **Ovim pristupom želimo unaprediti kapacitete učesnica za primenu održivih praksi, doprineti očuvanju biodiverziteta, zdravlju tla i kvalitetu hrane, i pružiti im mogućnost diversifikacije poslovanja u zimskim mesecima kada je aktivnost smanjena.***

Selo Gazdare, koje se nalazi u blizini Parka prirode Radan, izabrano je zbog svoje specifične situacije: kao deo opštine Medveđa, jedno je od devastiranih područja sa visokim stopama iseljavanja mladih. U ovom kontekstu, obuke će pomoći ženama da se uključe u zelene poslove i okrenu se ka organskoj i regenerativnoj poljoprivredi, što je ključna komponenta u očuvanju zaštićenih područja i lokalne sredine.

Kroz socijalnu franšizu BIO IDEA sapuni i mrežu industrijske simbioze sa lokalnim preduzetničkim radionicama, žene iz Gazdare imaju priliku da prepoznaju i iskoriste ekološke inovacije kao sredstva za unapređenje svog poslovanja i životnih uslova. Ovaj okvir obuka predstavlja sveobuhvatan pristup za obuku i podršku ženama koje žele da doprinesu održivom razvoju i očuvanju životne sredine.

Sažetak

U okviru našeg programa obuka, fokusirali smo se na tri ključne oblasti koje su od presudne važnosti za unapređenje poljoprivredne prakse, jačanje kapaciteta žena u seoskim gazdinstvima i podršku zelenoj tranziciji. Ove oblasti su:

1. Održiva poljoprivreda i ruralni razvoj - Modul 1
2. Održivi sistemi i ekološke inovacije - Modul 2
3. Uloga seoskih žena u zelenoj tranziciji - Modul 3

Svaka od ovih oblasti obuhvata specifične teme koje se nadopunjuju i pružaju sveobuhvatan pristup. **Kroz detaljnu razradu modula, obuhvatili smo više od 8 ključnih tema i razvili više od 8 priručnika.** Ovi priručnici i materijali podržavaju obuke, omogućavajući nam da odgovorimo na specifična pitanja i potrebe naših korisnica.

Naša odluka da proširimo materijal i obuhvatimo dodatne teme bila je rezultat participativnog učešća korisnica projekta, što nam je omogućilo da obezbedimo relevantne i korisne informacije koje direktno odgovaraju njihovim potrebama. Ovaj pristup je ključan za osiguranje da naš okvir obuka bude sveobuhvatan, aktuelan i usklađen sa stvarnim potrebama zajednice. Ponosni smo što smo uspjeli da razvijemo opsežan i relevantan okvir obuka koji se prilagođava potrebama korisnica i doprinosi zelenoj tranziciji i održivom razvoju.

Struktura obuka sa temama

Modul 1: Održiva poljoprivreda i ruralni razvoj

1.1 Organska poljoprivreda

1.2 Regenerativna poljoprivreda

1.3 Sertifikacija organske proizvodnje

Modul 2: Održivi sistemi i ekološke inovacije

2.1 Cirkularna ekonomija

2.2 Industrijska simbioza

2.3 Socijalno preduzetništvo

2.4 Otvorene ekološke inovacije

2.4.1 Sapunski repelenti od ostataka ajvarske paprike za zaštitu bilja - proizvodnja

2.4.1.1 Hemijske karakteristike sapuna + Kontrola pH vrednosti

2.4.1.2 Poznavanje sirovina za proizvodnju sapuna

2.4.1.3 Poznavanje proizvoda sapuna i deterdženata

2.4.1.4 Tehnologija izrade sapuna

2.4.1.5 Održiva transformacija bio-otpada

2.4.2 Primena sapunskih repelenata na poljoprivrednim kulturama - praksa

Modul 3. Doprinos žena u ruralnim zajednicama

3.1 Uloga seoskih žena u Zelenoj agendi

3.2 Primeri dobre prakse

3.3 BIO OTPAD za lepotu – bonus radionica

Priručnici :

1. Priručnik za poljoprivrednice : Osnove organske poljoprivrede

2. Priručnik za poljoprivrednice: Regenerativna poljoprivreda

3. Priručnik za poljoprivrednice: Sertifikacija organske proizvodnje

4. Priručnik: Poznavanje hemije sapuna +PAM i PH vrednosti sapuna

5. Priručnik: Poznavanje proizvoda – sapuni i deterdženti

6. Priručnik: Sirovine za proizvodnju sapunske baze – ulja i masti

7. Vodič za malu proizvodnju sapunskih repelenata za zaštitu bilja – Upoznavanje sa industrijskom tehnologijom i procesima proizvodnje sapuna

8. Priručnik: Održiva transformacija bio-otpada + Kurs izrada sapuna od upotrebljenog jestivog ulja

9. Priručnik socijalne franšize BIO IDEA sapuni za proizvodnju domaćih sapunskih repelenata

Tabela 1 : Struktura i implementacija obuka

Oblast	Tema	Opis	Sadržaj	Aktivnosti
1. Održiva poljoprivreda i ruralni razvoj Plan implementacije: 25 jul-1.septembar Opština Medveđa Opština Lebane teren (participativno učenje) 15-25.09. Završni seminar za 7 gazdinstava + 1 online	1.1. Organska poljoprivreda	Istraživanje ključnih pitanja i tema koje su osnova organske poljoprivrede.	Uvod u principe organske poljoprivrede; razlike između konvencionalne i organske poljoprivrede; prednosti organske polj.	Predavanja, Radionice sa praktičnim demonstracijama, Upoznavanje sa primerima dobre prakse uspešnih organskih farmi
	1.2. Regenerativna poljoprivreda	Osnovni principi regenerativne poljoprivrede i holistički pristup zasnovan na tri stuba.	Uvod u regenerativnu poljoprivredu: Zdravlje zemljišta; organska materija; dobrobit životinja; socijalna pravednost; primena regenerativnih praksi	Predavanja, Radionice sa praktičnim demonstracijama u domaćinstvima koji koriste tradicionalan pristup u obradi tla. Upoznavanje sa primerima dobre prakse uspešnih organskih farmi.
	1.2.1 Primena sapunskih repelenata kao alternativna pesticidima u reg. org. poljoprivredi 1	Predstavljanje sapunskih repelenata kao ekološki prihvatljive alternative sintetičkim pesticidima	Praktične demonstracije kako sapunski repelenti mogu da zaštite useve i doprinesu očuvanju biodiverziteta.	Predavanja, Radionice u domaćinstvima sa praktičnim pokazivanjem, Studije slučaja uspešnih farmi
	1.3. Sertifikacija organske proizvodnje	Objašnjenje vrednosti sertifikata i postupka sertifikacije za proizvode .	Ispunjavanje uslova za sertifikaciju; postupak sertifikacije; obuhvat šireg spektra proizvoda.	Predavanja, Radionice, Studije slučaja uspešnih sertifikovanih farmi
	1.4. Radionice za razvoj zelenih poslovnih modela	Razvoj poslovnih modela za diversifikaciju proizvodnje i implementaciju zelenih inicijativa.	Savetovanja sa zelenim preduzetnicima; Planiranje i implementacija zelenih socijalnih projekata.	Radionice, Savetovanja, Planiranje projekata
2. Održivi sistemi i ekološke inovacije Plan implementacije: 15-25.09. Završni seminar za 7 gazdinstava + 1 online	2.1. Cirkularna ekonomija	Temelji cirkularne ekonomije i njena uloga u održivosti i zaštiti okoline.	Definicija, osnovni principi, deljenje resursa, minimiziranje i valorizacija otpada, primena u praksi.	Predavanja, Studije slučaja uspešnih primena cirkularne ekonomije
	2.2. Industrijska simbioza	Opis funkcionisanja industrijske simbioze i identifikacija benefita.	Ekonomski, društveni, ekološki aspekti pozitivnog uticaja industrijske simbioze.	Predavanja, Radionice, Studije slučaja uspešnih primena industrijske simbioze
	2.3. Socijalno preduzetništvo	Upoznavanje sa poslovnim modelom socijalnog pred. i benefiti koje nosi	Uvod u socijalno preduzetništvo; koncepti ženskog socijalnog preduzetništva;	Predavanja, Savetovanja sa socijalnim preduzetnicama
	2.4. Otvorene eko-inovacije	Opis: Upoznavanje sa pojmom ekoloških inovacija, primena u praksi	Sadržaj: Predstavljanje publikacije "Otvorene ekološke inovacije", značaja za održivi razvoj.	Predavanja, Radionice, Studije slučaja eko-inovacija
	Tema 2.4.1: Sapunski repelenti – proizvodnja u 2.4.1.1 Hemijske karakteristike sapuna 2.4.1.2 Poznavanje sirovina za proizvodnju sapuna 2.4.1.3 Poznavanje proizvoda 2.4.1.4 Tehnologija izrade sapuna hladni postupak 2.4.1.5 Održiva transformacija bio-otpada	Opis: Fokus na: Osnove hemije sapuna Osnove poznavanja masti i ulja Poznavanje proizvoda sapuna i deterdženata Tehnološki proces izrade saopunske baze hladni proces Tehnološki proces izrade sapunskog repelenta sa kapsaicinom	Sadržaj: Detaljan prikaz tehnologije proizvodnje sapunskih repelenata; Objasnjeno procesa proizvodnje, uključujući izbor sirovina, poznavanje hemijski karakteristika sapuna; metode ekstrakcije kapsaicina i postupak saponifikacije	Teorijska predavanja o tehnologiji saponifikacije i ekstrakciji kapsaicina. Praktične radionice za izradu sapunskih repelenata (izbor sirovina, merenje i mešanje sastojaka, proces saponifikacije). Analiza i diskusija o ekološkim benefitima sapunskih repelenata
	Tema 2.4.2: Primena sapunskih repelenata na poljoprivrednim kulturama 2	Opis: Ova tema se bavi primenom sapunskih repelenata u poljoprivredi.	Sadržaj: Uputstva za pravilnu primenu sapunskih repelenata na različitim poljoprivrednim kulturama; Metode terenskog nadzora i praćenja efikasnosti	Praktične vežbe na terenu o primeni sapunskih repelenata na rodu paprike. Demonstracija i obuka u metodama terenskog nadzora (praćenje efekata i evaluacija efikasnosti).

Oblast	Tema	Opis	Sadržaj	Aktivnosti
3. Doprinos žena u ruralnim zajednicama Plan implementacije: 25. jul-1. septembar Opština Medveđa Opština Lebane teren – participativno učenje u manjim grupama 15-25.09 opština Medveđa- Seminar	<u>Tema 3.1: Uloga seoskih žena u Zelenoj agendi</u>	Tema je posvećena Zelenoj agendi i rodnoj ravnopravnosti	Šta je zelena agenda i ciljevi održivog razvoja (SDG). Kako žene doprinose smanjenju GHG, Uloga žena u zelenoj tranziciji Važnost EU integracija za žene u ruralnim sredinama.	Edukativne sesije o zelenoj agendi i njenim ciljevima. - Interaktivne vežbe za prepoznavanje doprinosa polaznica u održivom razvoju. - Diskusije o EU integracijama i njihovom značaju za ruralne žene
	<u>Tema 3.2: Primeri dobre prakse</u>	Tema govori o ženama koje su uspjele u svojim nastojanjima za održivi biznis	Praktični primeri uspešnih inicijativa koje vode žene u ruralnim zajednicama. Studije slučajeva i primeri uspešnih projekata. Diskusija o tome kako ovakve inicijative mogu da inspirišu i druge zajednice.	Analiza studija slučajeva i diskusija o ključnim faktorima uspeha. Grupni rad na razvoju ideja za slične inicijative u svojim zajednicama. Prezentacija i deljenje iskustava među polaznicama.
	<u>Tema 3.3. BIO OTPAD za lepotu – bonus radionica</u>	Bonus radionica za prirodnu kozmetiku od bio otpada	Bio-otpad za prirodnu kozmetiku i jestivo ulje za sapune-Radionica za opuštanje pre završnih testova uspešnosti obuke	Radionica služi za opuštanje i razgovor koji treba da doprinese shvatanju uspešnosti obuke

Tabela 2. Evaluacija

Evaluacija je integralni deo obuke i odvija se tokom trajanja svih aktivnosti, kroz aktivno učešće učesnika, diskusije, praktične zadatke, i studije slučaja. Ovaj kontinuirani proces evaluacije omogućava prilagođavanje sadržaja obuke potrebama učesnika i praćenje njihovog napretka u realnom vremenu.

Redni broj	Tema	Metod evaluacije	Cilj evaluacije	Vreme evaluacije	Napomena
1.1	Organska poljoprivreda	Kontinuirano praćenje kroz diskusije, praktične zadatke, grupne aktivnosti	Provera razumevanja osnovnih principa i praktične primene organske poljoprivrede	Tokom obuke	Evaluacija je integralni deo obuke, prilagođena participativnom pristupu
1.2	Regenerativna poljoprivreda	Kontinuirano praćenje kroz praktične zadatke, diskusije	Procena sposobnosti za primenu regenerativnih metoda u poljoprivredi	Tokom obuke	Participativni pristup sa fokusom na interaktivne aktivnosti
1.2.1	Primena sapunskih repelenata kao alternativa pesticidima u reg. org. poljoprivredi 1	Kontinuirano praćenje kroz demonstracije, praktične zadatke	Procena efikasnosti i tehnoloških veština u primeni sapunskih repelenata	Tokom obuke	Fokus na praktičnu primenu i grupni rad
1.3	Sertifikacija organske proizvodnje	Kontinuirano praćenje kroz simulacije, diskusije	Provera razumevanja i sposobnosti za dobijanje sertifikata za organsku proizvodnju	Tokom obuke	Evaluacija uključuje simulacije realnih situacija
1.4	Radionice za razvoj zelenih poslovnih modela	Kontinuirano praćenje kroz zadatke i evaluaciju modela	Procena sposobnosti za razvoj i primenu održivih poslovnih modela	Tokom obuke	Radionice sa interaktivnim pristupom i evaluacijom u realnom vremenu
2.1	Cirkularna ekonomija	Kontinuirano praćenje kroz diskusije i studije slučaja	Provera razumevanja principa i primene cirkularne ekonomije	Tokom obuke	Evaluacija kroz analizu stvarnih primera i diskusiju
2.2	Industrijska simbioza	Kontinuirano praćenje kroz praktične zadatke, diskusije	Procena sposobnosti za identifikaciju i primenu	Tokom obuke	Aktivnosti fokusirane na identifikaciju mogućnosti u

			industrijske simbioze		lokalnim kontekstima
2.3	Socijalno preduzetništvo	Kontinuirano praćenje kroz studije slučaja, diskusije	Provera razumevanja i primene principa socijalnog preduzetništva	Tokom obuke	Fokus na interaktivne studije slučaja i praktične zadatke
2.4	Otvorene eko-inovacije	Kontinuirano praćenje kroz kreativne zadatke, diskusije	Procena inovativnih sposobnosti i razumevanja otvorenih eko-inovacija	Tokom obuke	Evaluacija kroz kreativne i inovativne aktivnosti
2.4.1	Sapunski repelenti – Uvod u proizvodnju	Kontinuirano praćenje kroz zadatke, praktične vežbe	Provera znanja i veština u proizvodnji sapuna	Tokom obuke	Seminar - frontalni pristup sa evaluacijom tokom vežbi
2.4.1.1	Hemijske karakteristike sapuna	Kontinuirano praćenje kroz praktične zadatke	Provera razumevanja hemijskih svojstava sapuna	Tokom obuke	Evaluacija kroz praktične primere i eksperimente
2.4.1.2	Poznavanje sirovina za proizvodnju sapuna	Kontinuirano praćenje kroz radionice, zadatke	Provera poznavanja sirovina za proizvodnju sapuna	Tokom obuke	Seminar sa praktičnim zadacima i evaluacijom
2.4.1.3	Poznavanje proizvoda	Kontinuirano praćenje kroz diskusije, praktične zadatke	Procena sposobnosti u prepoznavanju i primeni sapuna	Tokom obuke	Evaluacija kroz praktične primere proizvoda
2.4.1.4	Tehnologija izrade sapuna hladni postupak	Kontinuirano praćenje kroz demonstracije, zadatke	Provera sposobnosti u tehnici hladnog postupka izrade sapuna	Tokom obuke	Evaluacija kroz demonstracije i praktične vežbe
2.4.2	Primena sapunskih repelenata na poljoprivrednim kulturama 2	Kontinuirano praćenje kroz praktične zadatke, studije slučaja	Procena veština u primeni sapunskih repelenata na različitim kulturama	Tokom obuke	Participativne radionice sa evaluacijom kroz primenu
3.1	Uloga seoskih žena u Zelenoj agendi	Kontinuirano praćenje kroz diskusije, analizu primera	Procena razumevanja uloge žena u Zelenoj agendi i primeni naučenog u praksi	Tokom obuke	Participativni pristup sa fokusom na diskusije i analizu
3.2	Primeri dobre prakse	Kontinuirano praćenje kroz studije slučaja, diskusije	Provera razumevanja i primene naučenog kroz analizu primera dobre prakse	Tokom obuke	Evaluacija kroz praktične zadatke i studije slučaja
3.3	BIO OTPAD za lepotu – bonus radionica	Kontinuirano praćenje kroz praktične zadatke, radionice	Procena veština u kreativnoj upotrebi bio otpada za lepotu	Tokom obuke	Participativni pristup sa fokusom na praktične zadatke

Uvod: Identifikacija problema

Kontekst i problemi:

Seoske žene, koje čine okosnicu poljoprivredne proizvodnje u mnogim ruralnim oblastima, suočavaju se s brojnim izazovima koji prete održivosti lokalnih zajednica u kojima žive i rade. Konvencionalne poljoprivredne prakse, u cilju maksimiziranja prinosa i profita, često koriste velike količine hemikalija i pesticida. Ove prakse imaju razorne efekte na životnu sredinu, dovodeći do iscrpljivanja tla, smanjenja biodiverziteta i narušavanja ekosistema. Upotreba hemikalija može zagađivati vodu i tlo, smanjivati plodnost zemljišta i doprinosti degradaciji ekosistema. U kontekstu lokalnih zajednica, kao što je selo Gazdare u opštini Medveđa, ove prakse ozbiljno ugrožavaju održivost i zdravlje zajednice.

Proizvodnja paprika i proizvodnja leskovačkog ajvara, od ključne je važnosti za ovaj region. Međutim, upotreba pesticida i drugih hemikalija dovodi u pitanje ekološku i organsku sertifikaciju proizvoda, što umanjuje mogućnosti za plasman na tržište. Ova situacija je posebno zabrinjavajuća s obzirom na blizinu zaštićenog prirodnog područja, Parka prirode Radan, koji bi trebalo da služi kao primer održivog razvoja.

Pored ekoloških izazova, proizvodnja i prerada voća i povrća generišu velike količine bio-otpada koji često završava na divljim deponijama, dodatno opterećujući životnu sredinu. Ovaj otpad predstavlja neiskorišćeni resurs koji bi, kroz primenu ekoloških inovacija, mogao biti valorizovan i pretvoren u korisne proizvode, poput sapunskih repelenata.

Ekonomске i socijalne posledice:

Poljoprivreda i prerada voća i povrća, koja se u velikoj meri oslanja na rad žena iz seoskih domaćinstava, ne uspeva da obezbedi dugoročnu ekonomsku sigurnost za ove žene. Tradicionalne metode proizvodnje i ograničene serije proizvoda često ne dostižu ekonomsku održivost, zbog čega mnoge žene nisu u mogućnosti da obezbede sredstva za penziono osiguranje. To vodi do toga da u starosti postaju socijalno ugrožene kategorije, iako su celi život naporno radile.

Klimatske promene dodatno pogoršavaju situaciju, donoseći sa sobom suše, poplave i druge ekstremne vremenske uslove koji slabe otpornost lokalnih zajednica. Ove promene ne samo da otežavaju poljoprivrednu proizvodnju, već i ugrožavaju zdravlje i dobrobit stanovništva, što može dovesti do siromaštva i raseljavanja.

Integrirani pristup kao rešenje:

Rešavanje ovih problema zahteva integrisan i holistički pristup, koji uzima u obzir ekološke, ekonomske i socijalne aspekte. Naš okvir obuka je osmišljen tako da obuhvata sve ove segmente, pružajući ženama iz ruralnih sredina znanja i veštine potrebne za primenu ekoloških inovacija, cirkularne ekonomije i održivih poslovnih modela. Cilj je diversifikacija proizvodnje, smanjenje otpada i povećanje ekonomske sigurnosti kroz zelene preduzetničke inicijative.

Cilj projekta:

Cilj ovog projekta je da se kroz edukaciju i primenu inovativnih, ekološki prihvatljivih rešenja smanji upotreba sintetičkih hemikalija u proizvodnji hrane, uključujući pesticide, veterinarske lekove i đubriva. Projekat će promovisati upotrebu prirodnih, održivih alternativa kao što su sapunski repelenti i drugi proizvodi koji podržavaju ekološku proizvodnju i preradu.

Ovaj cilj se ostvaruje kroz razvoj i implementaciju obuka za seoske žene, osnažujući ih znanjima i vještinama potrebnim za proizvodnju i primenu ekoloških repelenata, kao i za druge inovativne pristupe koji doprinose očuvanju biodiverziteta, zaštiti životne sredine, i smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte. Projekat se takođe bavi ekonomskom održivošću i socijalnim uključivanjem, pružajući ženama iz ruralnih područja mogućnost za ekonomsko osnaživanje i smanjenje zavisnosti od konvencionalnih hemijskih proizvoda.

Kroz ove aktivnosti, projekat direktno doprinosi sprovođenju Zelene agende u Srbiji i tranziciji ka održivim prehrambenim sistemima, sa ciljem da se osigura dugoročna zaštita životne sredine i očuvanje prirodnih resursa za buduće generacije.

Poseban cilj obuka:

Obuka je osmišljena da pruži poljoprivrednicama sveobuhvatno razumevanje održive poljoprivrede, sa posebnim fokusom na smanjenje upotrebe sintetičkih pesticida kroz primenu ekološki prihvatljivih metoda, kao što su sapunski repelenti na bazi kapsaicina. Cilj obuke je da osnaži poljoprivrednice znanjima i vještinama potrebnim za implementaciju održivih praksi koje doprinose očuvanju zdravlja tla, zaštiti biodiverziteta i povećanju kvaliteta hrane.

Kroz ovu obuku, poljoprivrednice će steći praktične i teoretske veštine potrebne za proizvodnju i primenu prirodnih repelenata, čime će unaprediti ekološke standarde svoje proizvodnje i smanjiti zavisnost od hemijskih sredstava. Obuka će takođe osigurati da polaznice postanu aktivni akteri u zelenoj tranziciji, doprinoseći sprovođenju Zelene agende u Srbiji i dugoročnoj održivosti svojih ruralnih zajednica.

Ciljna grupa:

Obuka je prvenstveno namenjena ženama iz ruralnih zajednica koje se bave ili su zainteresovane za organsku i regenerativnu poljoprivredu. Poseban fokus je na ženama iz 7 seoskih gazdinstava koje se bave uzgojem i preradom paprike, kao što su Leskovački ajvar. Ove žene, tokom zimskog perioda kada nema aktivne poljoprivredne proizvodnje, suočavaju se sa smanjenim mogućnostima za zaradu i ekonomski napredak, te im je ključna diversifikacija poslovanja njihovih gazdinstava.

Ciljna publika obuhvata žene u dobi od 45-65 godina, sa izuzetkom njihovih kćerki i unuka, koje često pomažu u poljoprivrednim radovima. Ove žene uglavnom imaju niži nivo obrazovanja, sa srednjom školom kao maksimalnim nivoom postignutog obrazovanja. Mnoge od njih retko putuju izvan svoje zajednice, a tehnologiju poput računara koriste minimalno, oslanjajući se uglavnom na mobilne telefone za komunikaciju.

S obzirom na to da nemaju nekretnine ili zemlju na svoje ime, iako su ceo život provele radeći na porodičnim gazdinstvima, ove žene su često ekonomski zavisne od drugih članova porodice. Njihov rad i doprinos zajednici i domaćinstvu su često nedovoljno priznati i vrednovani, što ih stavlja u posebno ranjivu poziciju, naročito u starijem dobu kada nemaju pristup penzijama ili socijalnoj sigurnosti.

Obuka je takođe otvorena za sve poljoprivrednice i članove ruralnih zajednica koji žele da pređu sa konvencionalne na organsku proizvodnju, kao i za ekološke aktiviste i članove organizacija koje podržavaju ruralni razvoj. Cilj je da se kroz ovu obuku unaprede kapaciteti učesnica i pruži podrška u prelasku na održive poljoprivredne prakse, koje će doprineti zdravlju tla, očuvanju biodiverziteta i poboljšanju kvaliteta života u ruralnim zajednicama

Lokacija obuka:

Obuke se sprovode u selu Gazdare, smeštenom nedaleko od Parka prirode Radan, u opštini Medveđa, koja spada u devastirane opštine. Ova oblast se suočava sa ozbiljnim demografskim izazovima usled iseljavanja mladih zbog nedostatka prilika za zapošljavanje i razvoj, što dodatno slabi lokalnu ekonomiju i narušava socijalnu koheziju.

Odabir sela Gazdare kao lokacije za ove obuke ima poseban značaj. Blizina Parka prirode Radan, koji je zaštićeno područje, nameće potrebu za tranzicijom ka održivim poljoprivrednim praksama. Ova tranzicija podrazumeva prelazak sa konvencionalne na organsku ili regenerativnu poljoprivredu, što je od ključne važnosti za očuvanje ekosistema, zaštitu biodiverziteta i dugoročno održiv razvoj zajednice. Uvođenje zelenih poslova, poput ekološke proizvodnje sapuna, prerade bio-otpada, i sličnih inicijativa, može dodatno doprineti ekonomskom osnaživanju i ekološkoj održivosti.

Socijalna franšiza BIO IDEA sapuni već je uključila 12 žena iz ovog sela u proizvodnju sapuna, pružajući im priliku za zaradu i ekonomsko osnaživanje, iako mnoge od njih nemaju svoje domaćinstvo ili zemlju. Ove žene su prepoznale šansu da kroz proizvodnju sapuna, plasiranih preko mreže socijalne franšize, poboljšaju svoj socio-ekonomski položaj. Takođe, preduzetnička radionica "Zavičaj u tegli," koja se bavi preradom ajvara, pridružila se ovoj franšizi i uz podršku facilitatora sanira bio-otpad kroz proizvodnju sapuna, čime je formirana mreža industrijske simbioze.

Ove dve mreže – socijalna franšiza i industrijska simbioza – ne samo da pružaju ženama iz Medveđe ekonomske prilike, već su i primer dobre prakse za sve žene iz nerazvijenih krajeva. One pokazuju kako se kroz udruživanje i inovativne pristupe može pronaći rešenje za ekonomske izazove, uz očuvanje prirodnih resursa i prelazak na održive poljoprivredne prakse. Zbog blizine zaštićenog područja, ove obuke su ključne za podizanje svesti o važnosti ekološki prihvatljive poljoprivrede i zelenih poslova, koji mogu postati pokretač održivog razvoja u ovom regionu. Kroz ove obuke, žene iz Medveđe dobijaju priliku da postanu liderke u tranziciji ka održivim praksama, čime ne samo da unapređuju svoj životni standard, već i doprinose očuvanju prirode i resursa za buduće generacije.

Očekivani ishodi obuka

Po završetku obuka, učesnice će biti osposobljene da:

- Razumeju principe i značaj organske poljoprivrede.
  - Prepoznaju i implementiraju ekološke prakse koje smanjuju upotrebu sintetičkih pesticida.
  - Primene znanja o korišćenju sapunskih repelenata u zaštiti biljaka.
  - Razviju strategije za očuvanje zdravlja tla i poboljšanje kvaliteta finalnih proizvoda.
  - Osnaže svoju zajednicu kroz praktičnu primenu stečenih znanja i veština.
  - Doprinesu uspostavljanju održivih sistema bezbedne proizvodnje hrane, čime se unapređuje sigurnost i kvalitet poljoprivrednih proizvoda u njihovim zajednicama.
  - Razmene iskustva sa drugim učesnicama tokom seminara, gde će predstaviti svoj rad kroz dnevnik rada, što će omogućiti dodatnu refleksiju i učenje iz prakse.
- Planirani seminari pružaju učesnicama priliku da ne samo steknu nova znanja, već i da podele svoja iskustva, analiziraju izazove sa kojima su se suočili, i dobiju povratne informacije od svojih kolega, što dodatno doprinosi njihovom profesionalnom i ličnom razvoju.
- Doprinesu osnaživanju mreža Socijalne franšize BIO IDEA i MISS kroz aktivan rad na platformi www.odrzivirazvoj.org.rs

Metodologija obuke

Obuka je osmišljena kao sveobuhvatan i prilagođen program koji kombinuje različite metode učenja kako bi se omogućilo sticanje praktičnih i teoretskih znanja. Metodološki pristup uključuje:

1. Interaktivne radionice:

- Radionice će biti osmišljene da podstaknu aktivno učešće polaznika kroz diskusije, grupni rad, i rešavanje problema. Fokus će biti na razmeni iskustava i znanja među učesnicama kako bi se razvile najbolje prakse u održivoj poljoprivredi i primeni sapunskih repelenata.

2. Online obuke i webinar:

- Online sesije i webinar i će omogućiti pristup obuci širem auditorijumu, uključujući one koji nisu u mogućnosti da fizički prisustvuju radionicama. Sadržaj će biti prezentovan kroz video materijale, prezentacije, i interaktivne module koji će biti dostupni na online platformi. Učesnice će imati priliku da postavljaju pitanja i dobijaju povratne informacije od stručnjaka u realnom vremenu.

3. Praktične demonstracije i terenske vežbe:

- Praktične sesije uključuju demonstracije na licu mesta, gde će polaznice učiti kako da primene sapunske repelente na svojim usevima. Terenske vežbe će omogućiti učesnicama da stečena znanja primene u stvarnim uslovima, uz mentorstvo stručnjaka. Ove aktivnosti će se fokusirati na konkretne izazove u poljoprivredi sa kojima se učesnice suočavaju.

4. Hibridni model učenja (kombinacija online i offline aktivnosti):

- Obuka će kombinovati online sadržaje sa fizičkim prisustvom na radionicama i terenskim vežbama. Ovaj pristup omogućava fleksibilnost u učenju, prilagođavanje individualnim potrebama i osigurava da učesnice mogu lako integrisati naučeno u svoje svakodnevne aktivnosti.

Plan implementacije

Prvi deo obuka (25. jul - 1. septembar):

- U ovom periodu, planirane su po tri posete u sedam gazdinstava, gde će se na terenu vršiti provera implementacije sapunskog repelenta. Tokom ovih poseta, koje traju najmanje 2 sata, polaznice će imati priliku da direktno primene stečena znanja u prisustvu mentora. Ove posete takođe uključuju razgovore sa korisnicama i mentorstva 1 : 1, što omogućava individualizovan pristup i pružanje podrške prilagođene specifičnim potrebama svakog gazdinstva, uz kontrolu dnevnika primene sapunskih repelenata.

Drugi deo obuka (15. - 25. septembar):

- U ovom periodu, pristup obuci će biti usmeren na seminare koji kombinuju predavanja i interaktivne aktivnosti. Planirano je 18 sesija kroz četiri seminar, svaki sa po četiri teme, kao i dve online radionice. Seminari će trajati po 45 minuta po sesiji, što znači da će svaki seminar obuhvatiti četiri sesije po 45 minuta, sa pauzama za kafu između sesija.
- Seminari će se odvijati kombinovano, u zatvorenom prostoru u učionicama, ali i na otvorenom. Planirana je i zajednička poseta Sijarinskoj banji, gde će učesnice imati priliku da u neformalnom okruženju razmene iskustva, diskutuju o naučenom i učestvuju u dodatnim aktivnostima vezanim za temu obuke.

Ovaj sveobuhvatan pristup obuci osigurava da učesnice ne samo stiču neophodna znanja i veštine, već i da ih odmah primene u praksi, uz kontinuiranu podršku i mentorstvo, čime se doprinosi održivom razvoju i zelenoj tranziciji u ruralnim zajednicama. Detaljan plan rasporeda **Tabela 1 : Struktura i implementacija obuka**

Završna reč

Plan obuka, koji smo razvili, predstavlja temeljni i sveobuhvatni okvir koji ima za cilj osnaživanje poljoprivrednika, a posebno žena iz ruralnih sredina, kroz sticanje praktičnih i teoretskih znanja o održivoj poljoprivredi i primeni sapunskih repelenata. Ovaj program je pažljivo osmišljen da odgovori na specifične potrebe polaznica, pružajući im alatke i metode za unapređenje svojih gazdinstava u skladu sa principima ekološke održivosti.

Kroz različite metodološke pristupe – interaktivne radionice, online obuke, praktične demonstracije, terenske vežbe, i hibridni model učenja – obuka omogućava polaznicama da savladaju sve ključne aspekte neophodne za uspešnu primenu inovacija u svojoj praksi.

Poseban značaj pridajemo praktičnim aspektima učenja, koji polaznicama omogućavaju da stečena znanja odmah primene na svojim gazdinstvima, uz podršku i mentorstvo stručnjaka. Plan implementacije, koji uključuje terenske posete i mentorstvo, kao i seminare i online radionice, osigurava da obuka bude dostupna i prilagođena potrebama različitih učesnika.

Tokom prvog dela obuke, od 25. jula do 1. septembra, fokus je na direktnom radu sa poljoprivrednicama na terenu, kroz posete gazdinstvima, gde se proverava implementacija sapunskog repelenta i pruža individualno mentorstvo. Drugi deo obuke, od 15. do 25. septembra, obuhvata seminare i radionice koje kombinuju teorijska predavanja sa praktičnim iskustvima, omogućavajući učesnicama da prodube svoje znanje i razmene iskustva.

Ovaj plan obuka nije samo usmeren na unapređenje pojedinačnih gazdinstava, već i na širi cilj uspostavljanja održivih sistema bezbedne proizvodnje hrane u zaštićenom prirodnom području Parka prirode Radan.. Implementacijom ovog programa, stvorićemo uslove za dugoročnu održivost poljoprivredne prakse koja doprinosi očuvanju životne sredine, ekonomskom osnaživanju žena u ruralnim područjima i unapređenju kvaliteta života u zajednicama.

Zahvaljujemo se svim partnerima, stručnjacima, i predavačima koji su doprineli razvoju i implementaciji ovog programa. Vaša posvećenost i saradnja su ključni za uspeh ovih obuka i postizanje zajedničkih ciljeva

Okvir obuka pripremio: Projektni tim projekta „Sapunski repelenti od ostataka ajvarske paprike“

Ispred projektnog tima:
Sanida Klarić koordinator projekta